

Herbenoemingsprocedure burgemeester Ruud van den Belt

Op donderdag 30 november 2015 is Ruud van den Belt beëdigd als burgemeester van Steenbergen. De wettelijke ambtstermijn van burgemeesters bedraagt 6 jaren. Per november 2021 loopt de (eerste) ambtstermijn van de burgemeester af.

Voor 2021 staat de procedure om over te gaan tot herbenoeming van burgemeester Van den Belt gepland. In de eerste helft van februari 2021 start de provincie met de procedure. Om tot herbenoeming over te kunnen gaan is een 'formele' procedure nodig. Uit de Gemeentewet vloeit de verplichting voort om, ter voorbereiding van de aanbeveling van de herbenoeming, een vertrouwenscommissie in te stellen.

In deze notitie wordt de procedure nader toegelicht, wordt u een aantal (concept)beslispunten voorgelegd om invulling te geven aan het instellen van de vertrouwenscommissie en wordt een globale planning voorgesteld, gericht op het opstellen van een aanbeveling.

Procedure en planning

De gemeenteraad moet een aanbeveling doen over de herbenoeming van de burgemeester. Daartoe moet een vertrouwenscommissie worden ingesteld. De vertrouwenscommissie vormt zich een oordeel over het functioneren van de burgemeester, waarbij het toetsingskader in de eerste plaats wordt gevormd door de eerder door de raad vastgestelde profielschets. Door allerlei ontwikkelingen binnen de gemeente kan het verwachtingspatroon ten aanzien van het functioneren van de burgemeester gedurende de eerste termijn wijzigen. Aan de hand van de jaarlijkse klankbordgesprekken had eventuele bijstelling van de profielschets plaats kunnen vinden. Dit is in Steenbergen niet aan de orde geweest. De gesprekken zijn wel een belangrijke basis voor het toetsingskader. Het toetsingskader zal vanuit de vertrouwenscommissie tijdig aan de burgemeester kenbaar worden gemaakt.

De herbenoemingsprocedure begint bij het laatste klankbordgesprek met de burgemeester. In het klankbordgesprek wordt de herbenoeming aan de orde gesteld en wordt benoemd dat er inderdaad sprake is van een herbenoemingsprocedure.

Uiterlijk 8 maanden voor het einde van de ambtstermijn van de burgemeester (maart 2021) stelt de Commissaris van de Koning de gemeenteraad schriftelijk in kennis van het feit dat de herbenoeming aan de orde is. Dit doet de Commissaris nadat hij/zij eerst een gesprek heeft gehad met de burgemeester. Dit is de formele start van de procedure. In deze procesbrief wordt de verdere procedure nader toegelicht en wordt aangegeven welke stukken moeten worden toegezonden.

Na het instellen van de vertrouwenscommissie gaat de commissie aan het werk. De vertrouwenscommissie stelt een verslag van bevindingen, alsmede een concept-aanbeveling op. Beiden worden besproken met de burgemeester. Daarna worden het verslag van bevindingen (waarop geheimhouding wordt opgelegd) en de concept-aanbeveling (in eerste instantie ook geheim tot na de bekendmaking) aan de gemeenteraad aangeboden. Het verslag van bevindingen en de concept-aanbeveling worden geagendeerd voor een besloten raadsvergadering, waarin eventueel kan worden beraadslaagd met de leden van de vertrouwenscommissie en eventueel met de burgemeester over de stukken (onder geheimhouding). Er wordt schriftelijk gestemd over de concept-aanbeveling (vóór of tegen).

Vervolgens worden de deuren geopend en wordt de uitsluitend de aanbeveling in een (extra) openbare raadsvergadering bekend gemaakt.

Het streven is om dit in een extra raadsvergadering in juni 2021 plaats te kunnen vinden.

Na bekendmaking wordt de aanbeveling toegezonden via de Commissaris van de Koning aan de Minister van Binnenlandse Zaken. Dit moet in beginsel 4 maanden vóór het verstrijken van de ambtstermijn van de burgemeester, plaatsvinden.

Risico's

De procedure vindt plaats onder strikte geheimhouding. Uitsluitend de uiteindelijke aanbeveling wordt openbaar. De achterliggende stukken zijn en blijven niet-openbaar. Binnen raad en vertrouwenscommissie zullen hiertoe de gebruikelijke procedures doorlopen worden.

Financiële gevolgen

De Minister van BZK wenst een schriftelijk verslag te ontvangen van de besloten én openbare raadsvergadering waarin de aanbeveling wordt vastgesteld. Er zal voor deze raadsvergadering een notulist worden ingehuurd. Dit brengt extra kosten met zich mee. De notulist zal overigens een geheimhoudingsverklaring moeten ondertekenen.

Werkwijze om te komen tot bevindingen en (concept) aanbevelingsdocument

Instellen vertrouwenscommissie en de vaststelling van de verordening

De gemeenteraad stelt uit zijn midden een vertrouwenscommissie in, welke belast is met het vormen van een oordeel over het functioneren van de burgemeester. De raad heeft via de verordening op de vertrouwenscommissie de taak, samenstelling en de werkwijze van deze commissie, alsmede de geheimhouding vastgelegd.

Bemensing vertrouwenscommissie

De verordening op de vertrouwenscommissie geeft aan dat als **leden van de vertrouwenscommissie** de fractievoorzitters uit de gemeenteraad te benoemd worden. Voordeel daarvan is dat al een brede vertegenwoordiging (alle fracties) betrokken is bij de herbenoemingsprocedure. Ook hebben de evaluatiegesprekken de afgelopen jaren met alle fractievoorzitters plaatsgevonden.

Voorgesteld wordt om de fractievoorzitters te benoemen in de vertrouwenscommissie herbenoeming van de burgemeester van Steenberghe in 2021. Concreet betekent dit dat in het raadsvoorstel de namen van de fractievoorzitters aldus worden opgenomen.

Alternatief kan zijn om fracties de gelegenheid te geven een andere raadslid dan de fractievoorzitter zitting te laten nemen in de vertrouwenscommissie. Dit geldt dan voor de gehele procedure. Hierop dient de verordening dan aangepast te worden.

Daarnaast moet een **voorzitter van de vertrouwenscommissie en (bij voorkeur) een plaatsvervanger** worden aangesteld. Voorgesteld wordt om de voor deze functies de plaatsvervangend voorzitter en tweede plaatsvervangend voorzitter van de raad te benoemen.

De gemeenteraad voegt op basis van de verordening een wethouder als adviseur toe aan de commissie. Voorgesteld wordt om de eerste loco-burgemeester (mevrouw Baartmans) toe te voegen als adviseur, omdat zij uit hoofde van haar taken bij afwezigheid de burgemeester functioneel en inhoudelijk vervangt. De gemeentesecretaris (de heer de Jongh) wordt in het kader van artikel 3.2 toegevoegd aan de commissie als plaatsvervangend secretaris. Ook de adviseur en de gemeentesecretaris kunnen zich niet laten vervangen.

De griffier is **secretaris van de vertrouwenscommissie** en verantwoordelijk voor de procesondersteuning. De griffier is géén lid van de vertrouwenscommissie en heeft dan ook géén stemrecht. Bij ontstentenis wordt hij vervangen door de gemeentesecretaris.

Indien hiertoe behoefte is vanuit de vertrouwenscommissie kan gedurende de procedure een gesprek plaatsvinden met externe deskundigen, bijvoorbeeld de korpschef en officier van justitie (OvJ) gelet op de rol van de burgemeester als portefeuillehouder openbare orde en veiligheid en met een burgemeester uit de samenwerking Brabantse Wal gemeenten, vanuit de rol van de burgemeester als portefeuillehouder regionale samenwerking. Het toetsingskader moet door de vertrouwenscommissie kenbaar gemaakt worden aan de burgemeester.

(Jaarlijkse) Evaluatiegesprekken met de burgemeester

Afgelopen jaren heeft één maal een 100-dagengesprek en in totaal 4 reguliere klankbordgesprekken met de burgemeester plaatsgevonden. Basis voor de evaluatiegesprekken waren de Gemeentewet en de profielschets op grond waarvan de burgemeester is benoemd.

Tijdens het evaluatiegesprek werden in ieder geval de volgende aspecten aan de orde gesteld:

- het functioneren als voorzitter van de raad alsmede het functioneren van de raad;
- de wijze van informeren van de raad;
- het functioneren als voorzitter van het presidium;
- het beheer van de portefeuilles van de burgemeester;
- het vertegenwoordigen van de gemeente in andere bestuursorganen;
- de nevenfuncties en het vervullen daarvan;
- de burgemeester als 'burgervader'.

De klankbordgesprekken vonden plaats onder voorzitterschap van de plaatsvervangend voorzitter van de gemeenteraad. De fractievoorzitters van alle fracties (of diens vervanger) waren voor de evaluatiegesprekken uitgenodigd. Er hebben 4 evaluatiegesprekken met burgemeester Van den Belt plaatsgevonden, allen in november van het lopende jaar. Van alle klankbord-gesprekken is een (vertrouwelijk) verslag gemaakt. De verslagen van de klankbordgesprekken die de afgelopen jaren zijn gemaakt, kunnen voor de vertrouwenscommissie in de herbenoemingsprocedure worden gebruikt om een goed beeld te krijgen over burgemeester de laatste 5 jaar. De gehouden gesprekken zijn dan ook belangrijke geobjectiverde beoordelingsdocumenten voor het opstellen van het verslag van bevindingen en de concept-aanbeveling.

En verder ten aanzien van de vertrouwenscommissie:

- Deelname in de vertrouwenscommissie vraagt gedurende een aantal maanden een extra (tijds)inspanning en flexibiliteit. Niet alleen voor de voorzitter, maar ook voor de andere leden. Kandidaten voor deelname aan de vertrouwenscommissie moeten in staat zijn om de benodigde tijd daarvoor vrij te maken. Gepoogd wordt de bijeenkomsten zo veel mogelijk in de avonden te laten plaatsvinden.
- De informatie en besprekingen zijn geheim (wettelijk). De gemeenteraad dient de werkzaamheden van de vertrouwenscommissie zo te regelen dat vóór, tijdens en na het verrichten van de werkzaamheden door de vertrouwenscommissie volstrekke geheimhouding is gegarandeerd. De geheimhouding geldt ook voor de griffier die ambtelijke bijstand verleent en de eventuele adviseurs.
- De beraadslagingen in de raad over de aanbevelingen van de vertrouwenscommissie vinden plaats met gesloten deuren. Er wordt een afzonderlijk niet openbaar verslag gemaakt. Ten aanzien van de beraadslagingen en de stukken geldt geheimhoudingsplicht. Als er toch informatie naar buiten komt, m.a.w. als er wordt 'gelekt', kan daarvan aangifte worden gedaan.

Bespreekpunten

De volgende beslispunten worden aan het presidium voorgelegd;

1. Zijn er nog verduidelijkende vragen ten aanzien van het gestelde in de notitie?
2. Kan ingestemd worden met de voorgestelde werkwijze waarbij de verordening niet aangepast dient te worden?
3. Kan men instemmen met het benoemen van de plaatsvervangend voorzitter van de gemeenteraad (de heer Weerdenburg) als voorzitter van de vertrouwenscommissie?
4. Kan men instemmen met het benoemen van de tweede plaatsvervangend voorzitter van de gemeenteraad (de heer Lambers) als plaatsvervangend voorzitter van de vertrouwenscommissie, of wenst u dit aan de vertrouwenscommissie te laten?
5. Kan ingestemd worden met een adviesrol in de vertrouwenscommissie van de locoburgemeester?
6. Is er behoefte om naast de belangrijkste toetsingskaders, zijnde de profielschets en de gehouden klankbordgesprekken nog gesprekken te voeren met de Korpschef/OvJ en/of een burgemeester van één van de Brabantse Wal gemeenten of andere betrokkenen?

Bijlage 1: globale inschatting van tijdpad.

Vorbereiding (februari 2021)

1. Opstellen bespreeknotitie voor fractievoorzitters.
2. Bespreken bespreeknotitie in een fractievoorzittersoverleg.
3. Opstellen verordening instellen vertrouwenscommissie herbenoeming burgemeester van Steenberg 2020, die ter besluitvorming aan de raad moet worden voorgelegd¹.

Uitvoering gericht op opstellen (concept-)aanbeveling: (maart - april – mei 2021)

4. Er komt een brief van de CdK waarin aangegeven wordt dat herbenoeming in gang gezet kan worden.
5. Periode februari – maart 2021 voorbereiden en opstellen concept-aanbeveling, in ieder geval op basis van oorspronkelijke profielschets en de 4 gehouden evaluatiegesprekken. Eventueel zou nog een kort gesprek met derden, zoals bijv. politiechef, OvJ, en/of een burgemeester van een BW-gemeente kunnen plaatsvinden.
6. Eind april of begin mei bespreken rapport van bevindingen met burgemeester.

Vorbereiding besluitvorming (mei 2021):

7. Opstellen raadsvoorstel met aanbeveling.
8. Bespreken concept-aanbeveling in (besloten) extra raadsvergadering (met als richting juni 2021). Aansluitend extra (openbare) raadsvergadering, waarin uitsluitend het besluit wordt kenbaar gemaakt .
9. Insturen reactie naar minister BZK door tussenkomst CdK. (juli 2021).

¹ Deze tussenstap is niet nodig, indien het presidium op 15 oktober 2020 instemt met de voorgestelde samenstelling van de vertrouwenscommissie en er geen wijziging van de verordening nodig is.

Bijlage 2 toelichting werkwijze, op basis van circulaire BZK, 106644 d.d. nov. 2017

Algemeen

Als de burgemeester heeft aangegeven voor herbenoeming in aanmerking te willen komen, wordt de herbenoemingsprocedure gestart. Dit moet altijd leiden tot een aanbeveling. Er kan niet worden volstaan met het eenvoudigweg laten aflopen van de ambtstermijn van de burgemeester.

De minister van BZK draagt de politieke verantwoordelijkheid voor de herbenoeming van burgemeesters. Een (dreigende) aanbeveling tot niet-herbenoeming zonder dat eerder signalen zijn gegeven en ontvangen dat het niet goed zou gaan (met andere woorden: zonder 'dossier') is zeer kwetsbaar. Een burgemeester mag niet vanuit het niets worden 'verrast' met een (dreiging van) niet-herbenoeming. De minister van BZK kan op gronden ontleend aan het advies van de commissaris van de Koning, dan wel op andere zwaarwegende gronden afwijken van een aanbeveling tot (niet-)herbenoeming. Niet-herbenoeming staat rechtspositioneel gelijk aan ontslag. De procedure voorafgaand aan vaststelling van een aanbeveling tot niet-herbenoeming moet daarom met de grootst mogelijke zorgvuldigheid worden doorlopen.

Nadere uitwerking

Toetsingskader

In de herbenoemingsprocedure gaat het niet alleen om een terugblik. Het gaat ook over de vraag of er wensen zijn ten aanzien van het functioneren van de burgemeester in de nieuwe ambtstermijn, zowel inhoudelijk als voor de samenwerkingsrelaties die hij onderhoudt of bevordert. Als de raad en de burgemeester gedurende de aflopende ambtstermijn regelmatig met elkaar van gedachten hebben gewisseld over elkaars functioneren zullen deze wensen geen verrassingen opleveren. Zijn de wensen tijdig gewisseld, dan kunnen ze als aanvullend onderdeel van het toetsingskader bij herbenoeming dienen. Worden ze pas in het zesde jaar besproken, bijvoorbeeld in het kader van de herbenoemingsprocedure, dan zijn ze duidelijk niet tijdig gewisseld, en kunnen ze niet meer dienen als aanvulling op het toetsingskader. Dan zijn het aanvullende afspraken over het functioneren in de komende jaren.

Bij dit alles geldt wel de kanttekening dat de burgemeester geselecteerd is op grond van bepaalde competenties. In de loop van de ambtsperiode kunnen niet ineens diametraal daartegenover staande competenties worden gevraagd, of de wensen ten aanzien van het functioneren van de burgemeester

disproportioneel worden uitgebreid. Daarom vindt in het herbenoemingsproces de beoordeling van het functioneren van de burgemeester mede plaats aan de hand van verslagen van klankbordgesprekken tussen burgemeester en gemeenteraad. Zie ook de Memorie van Toelichting bij de wijzigingen van de Gemeentewet, Kamerstukken II 33 691, nr. 3., pag. 5 e.v. . Zijn de wensen niet eerder gewisseld, dan kunnen met de burgemeester afspraken worden gemaakt over de manier waarop de burgemeester aan de nieuwe wensen kan gaan voldoen en de termijn waarbinnen redelijkerwijs van hem kan worden gevergd dat hij daaraan ook voldoet.

Het raadplegen van derden

De praktijk leert dat het een grote uitdaging is om in een gesprek over iemands functioneren de diepgang te bereiken die nodig is om dat functioneren ook daadwerkelijk kritisch te bespreken. Een te ruime raadpleging van derden in de voorbereiding op dat gesprek, met veel signalen van verschillende zwaarte uit de omgeving, draagt het risico in zich dat het gesprek aan de oppervlakte blijft en dat de nadruk komt te liggen op incidenten. In verband met de vertrouwelijkheid en kwetsbaarheid van posities dient de kring van te consulteren personen beperkt te blijven. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een 360° feedback benadering met inbreng van de wethouders en de Veiligheidsdriehoek. De praktijk leert dat enquêtes onder de bevolking, hoewel de intentie te prijzen is, eerder vertroebelend dan verhelderend werkt en zou zich naar zijn aard ook niet goed verhouden tot het geheime karakter van de beraadslagingen. De vertrouwenscommissie en de burgemeester bepalen in overleg welke derden worden geraadpleegd.

De vertrouwenscommissie

Artikel 61a, vierde lid, van de Gemeentewet schrijft voor dat de voorbereiding van een aanbeveling tot de herbenoeming door een vertrouwenscommissie plaatsvindt. Waar er sprake is van een doorlopende lijn van benoeming, via klankbordgesprekken naar herbenoeming, verdient het aanbeveling om een permanente verordening te hebben die alle relevante werkzaamheden beschrijft. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat de personele samenstelling van deze vertrouwenscommissie steeds hetzelfde blijft.

Klankbordgesprekken

De verslagen van de klankbordgesprekken die tijdens de ambtsperiode zijn gevoerd, kunnen door de vertrouwenscommissie in de herbenoemingsprocedure worden gebruikt om een goed beeld te krijgen over het functioneren van de burgemeester.

Geheimhouding

De privacy van de burgemeester moet in deze procedure worden gegarandeerd. Dit brengt mee dat de werkzaamheden van de vertrouwenscommissie geheim moeten blijven. Dit benadrukt bovendien het verband tussen de benoeming van, de klankbordgesprekken met, en de herbenoeming van de burgemeester.

Adviseur

Het verdient aanbeveling dat, conform de procedure bij benoeming van een burgemeester, één of meer wethouders als adviseur aan de vertrouwenscommissie worden toegevoegd. De adviseur is geen lid van de vertrouwenscommissie en heeft geen stemrecht. De gemeentesecretaris wordt in de praktijk wel als plaatsvervangend secretaris toegevoegd aan de vertrouwenscommissie.

Elk lid heeft één stem. Geen gewogen stemming

Voorop staat het belang van brede steun binnen de vertrouwenscommissie voor en bij voorkeur unanimititeit over de conceptaanbeveling. Juridisch geldt het principe elk lid heeft één stem. Aan een

gewogen stemming – naar rato van het aantal vertegenwoordigde zetels – staat de Gemeentewet in de weg.

Voor commissies uit de raad geldt hetzelfde principe als voor de raad zelf, dat elk lid een stem heeft. Ieder raadslid heeft immers een individueel mandaat. Gewogen stemming in de vertrouwenscommissie zou daarom alleen mogelijk zijn als de wet dat in dit geval uitdrukkelijk bepaalde.

Opmerkingen van de burgemeester

De burgemeester kan opmerkingen plaatsen bij de bevindingen van de vertrouwenscommissie, die de aanbeveling voorbereidt. Indien deze niet leiden tot aanpassing van het verslag, kunnen deze daarin als kanttekeningen van de burgemeester worden meegenomen. Mocht dit niet haalbaar zijn, dan kan de burgemeester zijn kanttekeningen bij het verslag in een brief aan de raad of mondeling toelichten.

Verhouding gemeenteraad tot de vertrouwenscommissie

De vertrouwenscommissie sluit het proces af met een verslag van bevindingen aan de gemeenteraad over de haar toevertrouwde werkzaamheden vergezeld van een onderbouwde conceptaanbeveling. De gemeenteraad stelt op basis daarvan de uiteindelijke aanbeveling vast. Soms wordt er in de raad nog inhoudelijk beraadslaagd over het functioneren van de burgemeester, omdat ieder raadslid natuurlijk persoonlijke ervaring heeft met dat functioneren.

Besloten raadsvergadering

In de besloten raadsvergadering, waarin over de bevindingen van de vertrouwenscommissie wordt beraadslaagd, wordt de aanbeveling vastgesteld. Het is goed mogelijk dat de burgemeester bij de beraadslagen in de gemeenteraad over de bevindingen van de vertrouwenscommissie en bij de stemming over de aanbeveling aanwezig is, maar dat hoeft niet. Ook de wethouder die als adviseur van de vertrouwenscommissie optreedt, kan aanwezig zijn. Anderen, zoals de overige leden van het college, zijn niet aanwezig. Tijdens een, bij voorkeur aansluitend aan de besloten raadsvergadering te houden, openbare raadsvergadering wordt vervolgens de aanbeveling openbaar gemaakt. In een eventueel persbericht staat niet meer dan dat een aanbeveling tot (niet-)herbenoeming is vastgesteld. Het besluit tot vaststelling van de aanbeveling is in de besloten raadsvergadering al genomen. Het hoeft in het openbaar niet opnieuw te worden genomen. De stemverhouding is niet openbaar, alleen de aanbeveling zelf.

Consulteren commissaris van de Koning

Mocht op enig moment een herbenoemingsprocedure niet soepel verlopen, procedureel en/of inhoudelijk, raadpleeg dan tijdig de (kabinetschef van de) commissaris van de Koning. Deze heeft kennis van de juridische mogelijkheden en onmogelijkheden in een dergelijke situatie en legt zo nodig contact met het ministerie van BZK. De praktijk leert dat de mogelijke bestuurlijke schade dan vaak kan worden beperkt.